

Anmeldelse

Imperiets børn

Da Danmark snød FN og resten af verden for at sikre sig Grønland

Af Iben Duvald

Dette temanummer hedder 'Oprør! Slår man 'oprør' op i den danske ordbog betyder det, "at en person eller gruppe rejser sig i protest mod en autoritet, en fremherskende opfattelse, en vedtagen norm eller lign". Det er, hvad journalist og antropolog Anne Kirstine Hermann gør med udgivelsen af sin bog *Imperiets Børn*. Hermann rejser sig i protest mod den fremherskende opfattelse, hun mener, der er omkring, at Danmark udførte sin Grønlandspolitik og omfattende reformer i starten af 1950'erne 'i den bedste mening'. *I den bedste mening* er også titlen på Tine Brylds bog fra 1998, der beskriver, hvordan grønlandske børn i 1951 blev sendt til Danmark for halvandet år senere at komme tilbage til Grønland. De skulle være et forbillede. Brylds bog var startskuddet til Hermanns undren og interesse for kolonihistorien: for hvad for en historisk kontekst var dette eksperiment med grønlandske børn en del af? Igennem kildemateriale skildrer Hermann helt ned i detaljen det parallelle, politiske forløb, der på det tidspunkt foregik i Danmark og FN. Det var et forløb, der sikrede Danmarks interesser, nemlig at Grønland forblev en del af det danske rige. Men det var også, ifølge Hermann, et forløb, hvor både FN og det grønlandske landsråd blev ført bag lyset.

Som Hermann ser det, er der et paradoks i, at den periode, hvori Danmark afkoloniserede Grønland, samtidig var den mest hårdhændede i kolonitiden. Forklaringen på den hidsige reformtid skal delvis findes i FN. Da FN blev oprettet i 1945 som en konsekvens af 2. verdenskrig, var en del af den underskrevne aftale, at medlemslandene skulle afkolonisere og hjælpe tidligere kolonier med at udvikle selvstyre. I Danmark begyndte man derfor at frygte, at man ville miste Grønland. I 1948 udtalte statsminister Hans Hedtoft i radioen, "Danmark er et lille land, og vi har haft vanskeligt ved at holde fast på de besiddelser, som vi i tidens løb har haft. Men én, Grønland, har vi endnu tilbage (...) Militært vil Danmark have vanskeligt ved at forsvare denne store besiddelse. [I stedet må vi] vise verdens andre nationer, hvorledes vi på human måde forstår at føre grønlænderne fra det mere primitive stade op til det niveau, vi selv befinder os på. Dette er overfor verden vor adkomst til at besidde Grønland".

Et parallelt, politisk forløb begyndte, da Danmark for enhver pris ville beholde Grønland. I FN lykkedes det den danske repræsentant Hermod Lannung at få plads i 4. komité, hvor afkoloniseringen skulle

foregå. Her påbegyndte han en tostrengt plan. Den gik ud på, at hvis Grønland skulle forblive dansk, så skulle Grønland moderniseres/reformeres og ligne Danmark så meget som muligt. Samtidig ville Lannung i FN arbejde på, at uafhængighed også kunne tolkes som indlemmelse i moderlandet. Hjemme i Danmark begyndte statsminister Hans Hedtoft opgaven med at modernisere Grønland, og i 1948 blev Grønlandskommissionen nedsat. Den skulle granske hele Grønland og udstikke retningslinjer for, hvad der skulle ske: hvordan kunne Grønland moderniseres, således at forskellene mellem Grønland og Danmark blev mindre? Danmark måtte leve op til de krav, som de selv var med til at sætte i FN, for at Grønland kunne indlemmes og blive en del

af Danmark med ændringen af grundloven i 1953. Det er dette parallelforløb *Imperiets Børn* beskriver – hvordan embedsmænd og politikere i Danmark arbejdede på at modernisere Grønland med reformer, mens en repræsentant for Danmark i FN samtidig arbejdede på, at de anstrengelser man gjorde sig i Grønland, bar frugt, uden at grønlænderne selv rigtig var med i processen.

Kan man læse, at det er en antropolog, som har skrevet *Imperiets Børn*? Det spørgsmål stillede jeg mig selv, før jeg åbnede bogen. *Imperiets Børn* starter med en myte. De historiske begivenheder er så at sige pakket ind i myten, da man som læser starter med den, og der først i bogens sidste kapitel samles kort op på hvorfor. Beskrivelsen af det politiske forløb er samtidig

krydret med erindringsfortællinger, hvorved læseren får en bedre forståelse af de konsekvenser, de historiske begivenheder har fået for de grønlandere, der oplevede dem tæt på; barnet, der blev sendt til Danmark som en del af eksperimentet, barnet, som oplevede familiens tvangsforflytning, og barnet, der blev bortadopteret. På den måde er grønlanderne deltagerobservatørerne, mens Hermann giver dem en stemme i debatten. De afgiver vidnesbyrd om, hvordan de som børn har oplevet den hårdhændede politiske fremfærd på egen krop, som forfatteren selv forklarer det. De historiske personer er beskrevet i detaljen, således at læseren kan se dem for sig – og ellers kan fotografierne hjælpe på ens forestillingsevne. Jeg synes dog, det mest af alt er et historisk oprids af, hvad der foregik i henholdsvis Danmark og FN. Det er dét, som er i fokus, mens det andet bliver dét, som er med til at gøre fortællingen mere levende. Spændende vil nogen måske mene, da *Imperiets Børn* til tider kan være lidt tung og forvirrende grundet megen fakta og det store persongalleri. At man ikke direkte kan læse, at det er en antropolog, der står bag, kan måske findes i en af forfatterens egne forklaringer. I efteråret holdt Hermann oplæg om sin bog i en lokalhistorisk forening og arkiv, og her forklarede forfatteren, at hun har forsket i, hvordan man kan blande journalistik og antropologi, altså lidt populært sagt, hvordan man når ud til et større publikum.

Det har været og er stadig til debat: skal Grønland fortsat være en del af Danmark, eller skal grønlanderne løsrive sig? *Imperiets Børn* er et stærkt indspil i debatten, da den på detaljeret vis beskriver, hvad der skete i perioden 1945 til 1953, hvor Grønland gik fra at være en koloni til at blive en del af det danske rigsfællesskab. Bogen kan derfor være med til at give et indblik i eller være med til at nuancere diskussionen. *Imperiets Børn* giver en anden vinkel og dermed en anden forståelse af en tid, som er en del af Grønlands og Danmarks fælles historie. Samtidig giver bogen et dystert indblik i Danmarks kolonihistorie med et overblik over de konsekvenser, der er kommet frem i lyset de sidste tyve år: eksperimentet, de faderløse børn, tvangsforflytninger. Mange har som Bryld beskrevet dele af denne historie, men *Imperiets Børn* samler det og dykker ned i, hvad der lå bag forhandlingerne og aktiviteterne i det skjulte. Hermann inviterer dermed via sin grundige bearbejdning af arkivmaterialet læseren ind backstage, så man har mulighed for at forstå konteksten for de ting, der skete. *Imperiets Børn* er en saglig fremført kritik – et litterært oprør mod den dominerende opfattelse ‘i den bedste mening’, hvilket kan ændre synet på Danmark fra at være en human kolonimagt til at være en kalkulerende og strategisk kolonimagt. *Imperiets Børn* holder sig mest på den danske banehalvdel i forhold til de historiske begivenheder, men dét er måske en måde for Hermann at sikre sig et *safe space*, når hun kritisk beskriver kolonihistorien.

Lindhardt og Ringhof 2021, 320 sider.